

373.31(082)

1778

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Криворізький державний педагогічний університет

Кафедра педагогіки і психології

*ПРОБЛЕМИ ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ПОЧАТКОВОЇ
ОСВІТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ
РЕФОРМУВАННЯ ШКОЛИ*

**Збірник наукових та науково-методичних праць
кафедри педагогіки і психології
Криворізького державного педагогічного університету**

Випуск 2

Кривий Ріг

2003

важливо їм знати?

- Які у батьків труднощі, проблеми у виховній роботі з дітьми?

Підводячи попередні підсумки зробленого, можемо відзначити позитивний приріст показників у рівнях сформованості економічної культури учнів молодшого шкільного віку, удосконалення методичної і педагогічної майстерності вчителів, посилення співпраці з батьками у розв'язанні виховних завдань.

Література:

1. Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ столітті. –К.: Шкільний світ, 2001.
2. У ш и н с ь к и й К. Д. Людина як предмет виховання // Вибрані твори в 2-х т. – Т.2. – К., 1983.
3. С у х о м л и н с ь к и й В. О. Павльська середня школа //Вибр.твори в 5 томах. Т.4. – К.: Рад.шк., 1977.
4. М а к а р е н к о А. С. Педагогические сочинения в 8-ми томах. Т.5. –М.: Педагогика, 1985.

Любар Р.О.

ФОРМУВАННЯ ХОРОВИХ НАВИЧОК У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ПІСЕНЬ

В статье рассматриваются вопросы методики формирования хоровых навыков младших школьников, исследуются возможности украинской народной песни в воспитании у них хоровой культуры.

Ключевые слова: украинская народная песня для детей, хоровые навыки, строй и ансамбль, методы формирования хоровых навыков.

The article deals with the following problems: formation of

primary pupils chorus skills, peculiarities of Ukrainian folk songs in the development of their chorus singing culture.

Key words; Ukrainian folk Sony for children, chorus skills, ensemble, the methods of chorus skills formation.

Аналіз науково-педагогічної та музикознавчої літератури, попередньо проведений нами констатуючий експеримент показали незадовільний рівень знань молодших школярів та володіння ними хоровими уміннями та навичками.

Тому актуальною проблемою є перегляд існуючих змісту, форм і методів формування хорової культури учнів початкових класів. На нашу думку, доцільним буде використання української народної пісні для дітей. Одним із завдань дослідження є обґрунтування формуючого потенціалу української народної пісні в роботі над чистотою інтонації, ансамблевим співом, активним та свідомим виконанням тощо.

Українська народна пісня завжди вважалася найдовершенішим засобом суспільного і художнього виховання дітей. Завдяки емоційності, мелодійності, змістовності й образному багатству українська пісня легко засвоюється дітьми. На її матеріалі ефективно виховуються музичні здібності школярів, їх творчі нахили, формуються вокальні, хорові й художньо-виконавські уміння й навички [1; 39].

Важливим у розвитку музичного слуху дітей є формування хорових навичок - строю й ансамблю. Стрій – система, яка встановлює висотні співвідношення, що оцінюються внутрішнім слухом у процесі сприйняття та відтворення. Ансамбль – злите звучання голосів у кожній партії і голосових партій у хорі [2; 159].

Формування хорових навичок у молодших школярів повинно ввiдбуватися на основi спецiально пiдбраних методiв i прав, в основi музичного матерiалу яких є українська народна пісня для дітей, а саме:

1. Розвиток відчуття ладу як слухової настройки: спів окремих ступенів ладу, інтервалів або поспівок, взятих із народних пісень, що вивчаються; спів звукорядів, трьохзвуч,

спів гармонічних інтервалів на різні голосні й склади із закритим ротом, починаючи із середнього регістру і середньої сили меццо – піано, меццо – форте, що дає найбільш природне, спокійне і в силу цього більш точне інтонування.

Вибираючи голосні, треба мати на увазі, що легше співаються глухі голосні (у, о), важче – світлі (і, а, е).

2. Виховання умінь чистого відтворення: показ учителя, спостереження, фіксація помилок та їх аналіз (вище, нижче). Тут важливо відзначити, що показ керівника повинен бути бездоганним у питанні строю і художнього виконання.

3. Повторне (багаторазове) відтворення з метою прищеплення і закріплення умінь злагодженого співу проводити ретельно, без поспіху.

4. Практика показує, що стрій покращується разом з процесом „вспівування” й поглибленого вивчення пісні.

5. Стрій невіддільний від живих інтонацій, то й роботу варто вести на основі розкриття художнього образу. Потрібно підтримувати відповідний емоційний настрій, без якого неможлива творча робота.

Поряд з дбайливою і систематичною роботою над мелодичним строем, необхідно неухильно працювати над строем гармонічним, виховуючи вміння чисто відстроювати голоси в даному інтервалі (2 голоси) або в акорді (3-4 голоси).

В роботі над інтонацією варто використовувати метод поступового приєднання голосів. Він полягає в тому, що діти спочатку чують звук, а далі відтворюють його. Потім звук не співається і за знаком вчителя всі інтонують цей звук одночасно. Цей метод застосовується і в процесі роботи над гармонічним строем. Основа роботи над інтонацією – це вміння правильного співу ступенів ладу, виховання ладового відчуття, усвідомлення закономірностей ладового тяжіння.

Формуванню умінь чистого інтонування сприяють пісні, в яких є елементи хроматичної гами в низхідному і висхідному напрямках: „Ходить гарбуз по городу”, „Гарний танець гопачок” та ін.

Робота над інтонацією буде лише тоді плідною, коли

свідомо виконувати завдання: проспівати „вище” чи, навпаки, „не завищувати”. Якщо під час роботи над диханням і звукоутворенням вчителі досягають невимушеності співу, не звертаючи увагу на окремі деталі, то під час роботи над інтонацією і строем їм необхідно подбати, щоб учні свідомо ставилися до інтонування.

Кропітку роботу слід проводити над тим, щоб під час роботи над мелодичним строем учні вміли прислухатися до голосу товаришів-співаків партії і впевнено приєднуватися до них, зливаючи свій голос з їхніми в єдину мелодичну лінію.

Вправи над гармонічним строем теж вимагають свідомого інтонування, тому народні пісні на два голоси слід вивчати по нотах: це дасть їм змогу не лише чути, але й бачити потрібне співзвуччя. Учні значно краще засвоюють вправи над інтонацією і строем, вчитель помахом руки вгору або вниз показує їм, як слід інтонувати той чи інший ступінь.

Для роботи з формування здатності слухового сприйняття та виконання двоголосних творів використовуються пісні, в яких голоси, що співають в один голос, начебто випадково розходяться (в терцію), а потім знову зливаються: українські народні пісні „Козак”, „Щебетала пташечка” та ін.

Наступним етапом роботи є виконання творів, в яких два голоси рухаються паралельними терціями або сектами: пісні „Дударик”, „Грицю, Грицю до роботи” та ін.

Далі варто використовувати пісні, в яких поступово збільшується самостійність голосів, що сприяє появі нових інтервалів: пісні „Ой ходила дівчина”, „Благослови мати” та ін.

На наступному етапі роботи над двоголоссям вивчаються народні пісні, в яких є інші види голосоведення: пісні „Щедрик”, „Вийшли в полі косарі” та ін.

Оригінальним методом роботи над двоголоссям є спів канонів: пісні „Над річкою бережком”, „Ой на горі жито”, „Сіяв мужик просо” [3; 6-10].

Ансамбль – французьке слово і в перекладі на українську мову означає „разом”.

Основна вимога ансамблю – одночасно починати спів,

стежити, щоб ні один голос не виділявся з партії. В процесі вивчення пісень необхідно стежити за тим, щоб учні не виходили із загального звучання хору а, прислухаючись до співу товаришів, мали злити свій голос з їхніми голосами. Крім того, в поняття ансамблю входить ще й спільне, злите виконання, єдина манера звукоутворення і звуковедення, чіткість дикції, чистота інтонації, і лише тоді, коли ретельно дотримуватися цих вимог, можна дійти успіху в роботі над ансамблем.

Уміння ансамблевого співу значно ускладнюється в роботі над піснями з елементами поліфонії: українські народні пісні: „Іди, іди, дощику”, „Журавель” (приспів), „Подояночка”. Щоб провести тему в голосах, слід вміло виділити її, а потім, послабивши звучність, „відійти”, дати можливість провести свою тему іншим голосам. Важливо, щоб послаблення звучності не призводило до пасивного співу, щоб одна партія вміла прослуховувати іншу. Учні повинні прислухатися і відчувати красу злиття голосів у поліфонічному співі. У піснях з послідовним вступом голосів („Над річкою бережком”, „Ой на горі жито” та ін.) необхідно зауважувати на те, щоб новий голос, який вступає, прозвучав у ансамблі досить соковито, але не дуже виділявся.

Особливої вправності від ансамблю вимагають, певна річ, народні пісні без супроводу. Проте пісні з супроводом дещо ускладнюють ансамбль хору та інструмента, що супроводить його. Супровід не повинен виходити за межі характеру пісні, водночас поглиблюючи її засоби виразності.

Велике значення в створенні певного настрою пісні має вступ. Отже, потрібно намагатися його зіграти дуже виразно лише тоді, коли учні зосередилися і цілком підготувалися до співу. Це вже запорака вдалого виконання пісні. Уміння і навички ансамблевого співу в учнів виробляються поступово, протягом усієї вокально-хорової роботи, але вона неможлива без активного і свідомого ставлення до неї.

Література:

1. Осипець Р.О.   Формування   національної

самосвідомості майбутніх учителів засобами української народнопісенної культури. – К.: „Магістр - S”, 1999. – 207 с.

2. О с и п е ц ь Р. О. Українська народна пісня – основа музичного виховання //Мистецтво та освіта. – 2002. - № 3. – С. 6-10.

3. Хрестоматія по методикі музикального виховання. Учебное пособие для студентов пед. институтов /Упоряд. О.А.Апраксина. – М.: Просвещение, 1987. – 272 с.

Федоренко Д.Т., Федоренко О.Б

ЗАВТРАШНІ ТАЛАНТИ І ГЕНІЇ. УКРАЇНСЬКА ЕТНОПЕДАГОГІКА ПРО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ПЕРЕДДОШКІЛЬНИКІВ

В статтє «Завтрашние таланты и гении. Украинская этнопедагогика об интеллектуальном воспитании детей дошкольного возраста.» названы основные пути и средства интеллектуального воспитания в семье, намечены пути его преломления в учебных заведениях и т. д.

Авторы излагают общие положения интеллектуальной работы, знакомят читателей с некоторыми методами и приёмами интеллектуального воспитания юных граждан независимой Украины. Отдельно названы исследования важнейшей сферы развития и формирования юной личности.

In the article “The future talents and geniuses. The Ukrainian ethnopedagogic which concerns with intellectual upbringing of children of under-school age.” named the main ways and binds of intellectual upbringing in family, proposed the ways of its changing in the schools and etc.

The authors tell about general statements of intellectual development and upbringing of children of the Independent Ukraine.